

O'YIN FAOLIYATINING BOLA HAYOTIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI

Ismatullayeva Dilnoza Olimjonovna

Navoiy viloyati Karmana tuman MMTB tasarrufidagi

26-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada sog'lom avlodni voyaga yetkazishda oila, maktabgacha ta'lim tashkiloti o'rni hamda oila, maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiya maskani bo'lib, shaxsning kelajagi shu maskanda tarbiyaning qanday amalga oshirilishiga, haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Dastur, poydevor tushunchasi, texnik, aqliy kamolot, dunyoqarash, insoniy e'tiqod, mahsuli, ijtimoiy, yondashuv, barkamol insonni.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qarori qabul qilindi. Dastur asosida keng ko'lamli kompleks tadbirlarni amalga oshirib kelinmoqda. Bolalarni bog'chaga qamrab olish haqida gapirganda, 2017 yil 7 dekabr kuni O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 25 yilligiga bag'ishlangan tantanali tadbirda Prezident Shavkat Mirziyoev tomonidan bildirilgan quyidagi fikrlarni ta'kidlash maqsadga muvofiqdir: Bola bog'chaga sog'lom turmush asosida, maktabga tayyor bo'lib voyaga etadi. Hurmatli ayollarimiz bolasidan ko'ngli to'q bo'lib, ijtimoiy mehnat bilan, uy-ro'zg'or ishlari bilan shug'ullanadi. Qolaversa, ularda dam olish, o'z sog'lig'i haqida o'ylash uchun ozgina bo'lsa ham sharoit paydo bo'ladi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim sohasidagina shunday ulkan islohotlarni hayotga joriy etish biz uchun ham qarz, ham farzdir. Qanchalik qiyin bo'lmasin, bu tarixiy vazifani amalga oshirishimiz shart va uni barchamiz birgalikda albatta bajaramiz deb ta'kidlagan edi. Respublikamizda bugungi kunda besh mingga yaqin maktabgacha ta'lim muassasasida 3-7 yoshgacha bo'lgan 2.3 million bolani 31% maktabgacha ta'lim muassasasiga qamrab olingan. Oilada tarbiyaning negizlariga asos solinadi. U bolada

shakllanishi lozim bo'lgan barcha insoniy munosabat va fazilatlarni tarbiyalovchi hayot maktabi hisoblanadi. O'zbek xalqi tabiatan bolajon xalq. Bolaga nisbatan bag'ri kenglik, mehri daryolik o'ta fidoyilik o'zbeklargagina xos xususiyatdir. Shu boisdan ham, otalarimiz farzandlarning baxti va kelajagi uchun qayg'uradi. Ularning puxta bilim olishlari, qiziqishlari bo'yicha kasb-hunar egallashlari, axloq-odob qoidalarini mukammal bilishlari va ularga amal qilishlari uchun mavjud imkoniyatlarni yaratadilar. Chunki oilada to'g'ri tarbiyalash mustahkam poydevorli jamiyat barpo etilishining sharovidir. Bola tarbiyasi keng qamrovli, uzoq davom etadigan murakkab jarayon bo'lib, uning o'ziga xos xususiyatlari mavjud. Bolalarga maktabgacha ta'lim muassasalarida xalq va yurt taqdiri uchun fidoiylilik tuyg'usini shakllantirish tarbiyada muhim o'rin tutadi. Buning uchun bola hayotining dastlabki yillaridan boshlab, uni moddiy olam bilan tanishtirish hamda milliy an'analарimizga xos shakllarini qo'llash lozim. Bu jarayonda milliy turmush tarzimizga yot bo'lgan «jangari» o'yinchoqlar, multfilmlar, kinofilmlardan imkon qadar foydalanmaslik davr talabidir. Sharqona odob va bashariyatning ezgu intilishlarini aks ettiruvchi o'yinlar, o'yinchoqlar, rasmlı kitobchalar, milliy ertaklar asosida yaratilgan multfilmlar bolalar tarbiyasining to'g'ri shakllanishida asosiy vosita bo'lib hisoblanadi. Ma'lumki, tarbiya tushunchasi o'sib kelayotgan avlodda hosil qilingan bilimlar asosida aqliy kamolot – dunyoqarashni, insoniy e'tiqod, burch va mas'uliyatni, jamiyatimiz kishilariga xos bo'lgan axloqiy fazilatlarni yaratishdagi maqsadni ifodalaydi. Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tadbiq etish, bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish lozim. Sog'lom avlodni voyaga yetkazishda oila, maktabgacha ta'lim muassasasi hamkorligi hozirgi kunda keng yo'lga qo'yilgan. Shaxs tafakkuridagi har qanday shakllanish, har qanday e'tiqod tarbiyasi va hatto g'oyaviy va mafkuraviy immunitet oilada shakllanishi kerak. Yoshlarning vatanparvarligi oiladagi tarbiya va mahalladagi ma'naviy muhitdan boshlanadi, o'z oila va mahallasini

qadrlamagan inson Vatanini ham qadrlashi qiyin kechadi. Shunday qilib, Sog_lom avlodni voyaga yetkazishda oila, maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiya maskani bo'lib, shaxsning kelajagi shu maskanda tarbiyaning qanday amalga oshirilishiga, tarbiyachi hisoblanmish ota-onaning o_z burch va vazifalariga qanday munosabatda bo_lishiga bog_liqdir. Oiladagi har bir kishining o_z burch va vazifalariga mas'uliyat bilan yondashishi oila mustahkamligi, jamiyat farovonligiga erishishning omilidir.

Xullas, barkamol insonni, ya'ni avvalo oila uchun, qolaversa o_zi yashab turgan jamiyat, xalq uchun fidoyi, shaxsni tarbiyalash oila, maktabgacha ta'lim muassasasidan boshlanadi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim tarbiyachilari, bola tarbiyasiga diqqat-e'tiborni qaratishlari zarur. Bolaning emotsional faolligi bu - uning atrof dunyoni qiziquvchan, emotsional qabul qilishi, unda ishtirok etishi, unga to_g_ri baho berishni bilishdir. Emotsional faol bola boshqalarning tashvishiga, zulmiga befarq qololmaydi. Emotsional faollik odamlar bilan, atrof dunyo bilan o_zaro munosabat, muloqotga talabni rivojlanishiga undaydi.

Esda tutish lozimki, bolaning tanishi, his etishi orqali, bola muloqotining rivojlanishi fantaziyasi va o'y-fikrlari rivojlanadi. Shuning uchun bolaning faolligi rivojlanishining eng muhim yo_llaridan biri bu tasavvur etuvchi holatdir. Bu holat bolani o_qitish jarayonini tabiiy, erkin bo_lishini ta'minlaydi. Shu jihatdan olganda, oila va maktabgacha ta'lim muassasining asosiy vazifasi jamiyat talabiga mos insonni tarbiyalab voyaga yetkazishdir. o_yin-spektakllardir. Bu orqali bolalar o_z ichki dunyosini ijodiy, ijtimoiy, ularga tushunarli yo_llar bilan boyitadi. Bunday qimmatli imkoniyat bola uchun ertak qahramoni tarafida bo_lishi uchun zarurdir. Kutilmagan holatlar va yangilik elementlaridan foydalanish mumkin. Mashg_ulotning bunday boshlanishi bolani qiziqtiradi, unda topishmoqni tezroq topish istagi o_yg_onadi. Mashg_ulotingizdagi yangilik uning qanday shaklda qayerda o_tkazilayotganligi bilan birga ishtirokchilar va mashg_ulotga ham bog_liq. Kulgi va hazil ham juda yordam beradi. Bu usul bolaga predmetlarga boshqa tomonlama qarashga ham imkon berib, kattalar o_rtasidagi chegarani olib tashlashiga imkon beradi. Bunda pedagogik va insoniy harakatlarni, oqko_ngillikni unutmaslik lozim. Bir mashg_ulotda pedagog bir necha usullardan foydalanishi mumkinki,

bunda bolaning emotsial faolligi rivojlanishiga kompleks yondashuv boʻladi. Lekin bunda oltin oraliq qoidasiga amal qilish kerak.

Xulosa oʻrnida eʼtiborimizni shunga qaratmoqchimizki, bolaning emotsional faolligini rivojlanishidagi asosiy usul bu kattalarning namunasi boʻlib qoladi. Kattalarning u yoki bu voqealarga oʻzining emotsial munosabatini bolalarga koʻrsata bilishi muhim shartdir. Ertak bola uchun mos va kattalar uchun tushunarli narsadir. Zarur mavzularda ertaklar toʻqish qiziqarli mashgʻulotdir. Bu bolaning oʻzini kuchli va zabardast deb his qilishiga yordam beradi. Chunki ertaklar toʻqish ijodiy potentsiali tuganmas va turli xil ertaklarni toʻqish mumkin. Eng yaxshi usullardan biri bu improvizatsiyalashtirilgan Sogʻlom avlodni voyaga yetkazishda oila, maktabgacha taʼlim muassasasi hamkorligi hozirgi kunda keng yoʻlga qoʻyilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: —Oʻzbekiston, 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. —Konstitutsiya— erkin va farovon xayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustahkam poydevoridir mavzusidagi Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 25 yilligiga bagʻishlangan tantanali marosimdagi maʼruzasi.
3. Munavvarov Oila pedagogikasi T.1994y